

Drugi pravosudni forum „Rodna ravnopravnost i Zapadni Balkan“

► Pripremila: Minja Trnka, AIRE Centar

Drugi regionalni pravosudni forum o rodnoj ravnopravnosti na Zapadnom Balkanu održan je 2. i 3. juna 2023. godine u Beogradu. Forum je organizirao AIRE Centar uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, te u saradnji sa povjerenikom za zaštitu ravnopravnosti u Srbiji i nevladinom organizacijom FemPlatz. Koliko je ova tema važna potvrđuje činjenica da je Forum okupio više od stotinu ključnih činilaca iz oblasti pravosuđa iz regionala i šire, uključujući predsjednicu i sudije/sutkinje Evropskog suda za ljudska prava, predsjednike/predsjednice i sudije/sutkinje regionalnih pravosudnih i drugih državnih institucija, stručnjake i nevladine organizacije.

Podsjećamo na to da je prošle godine u Budvi, nakon završenog Prvog pravosudnog foruma „Rodna ravnopravnost i Zapadni Balkan“, osnovana regionalna mreža sudija i sutkinja koji su posvećeni jačanju rodne ravnopravnosti (Mreža GCJ). Mreža pruža prilike da se jačaju veze, saradnja i da se razmjenjuje najbolja praksa među sudijama/sutkinjama i pravnim praktičarima u regionu. Hitnost pitanja rodne ravnopravnosti najviše se ogleda u činjenici da ta mreža danas ima više od 55 članova i da

njihov broj kontinuirano raste. Održavanje Drugog pravosudnog foruma omogućilo je članovima Mreže da međusobno, ali i sa drugim stručnjacima iz ove oblasti, razgovaraju prvenstveno o pitanjima implementacije zakona i međunarodnih konvencija, stvaranju akcionog plana, te da razmijene mišljenja i iskustva u rješavanju široko rasprostranjenog rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije na Zapadnom Balkanu^[61].

Forum je otvorila Biljana Braithwaite, direktorica Programa za Zapadni Balkan AIRE Centra, koja je istakla da zemlje Zapadnog Balkana imaju sveobuhvatne zakone kada je riječ o borbi protiv diskriminacije i nasilja, te da su usvojile sve najvažnije međunarodne standarde za zaštitu prava žena. Međutim, zbog neučinkovite implementacije, žene su i dalje jedna od najranjivijih kategorija društva. Rodno zasnovano nasilje i uznemiravanje, neravnopravan pristup obrazovanju, diskriminacija na radnom mjestu, podzastupljenost na pozicijama odlučivanja, te činjenica da žene i dalje posjeduju manje imovine od muškaraca, problemi su s kojima se žene svakodnevno suočavaju.

Biljana Braithwaite, direktorica Programa za Zapadni Balkan, AIRE Centar – Otvaranje Foruma

Kada je u pitanju borba protiv diskriminacije i nasilja nad ženama, zemlje Zapadnog Balkana imaju najbolje zakone, a usvojile su i sve najvažnije međunarodne standarde za zaštitu prava žena među kojima je i Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, takozvana Istanbulska konvencija. Međutim, neprovođenje tih zakona i konvencija doprinosi tome da su žene i dalje jedna od najugroženijih kategorija stanovništva. Jedan od ciljeva Foruma jeste i odgovor na pitanje: Kako pravosuđe može najefikasnije odgovoriti na različite vrste rodne nejednakosti i nasilja na Zapadnom Balkanu kojima svjedočimo svaki dan?

Brankica Janković, povjerenica za zaštitu ravnopravnosti Srbije, u uvodnom govoru istakla je važnost Foruma, ukazujući na to da on pruža priliku da se razmijene iskustva i znanje radi efikasnijeg suzbijanja porodičnog i partnerskog nasilja. Poseban akcent je stavljen na prevenciju i pravovremeno prepoznavanje nasilja i stepena opasnosti, kao i na važnost da nadležne institucije međusobno razmjenjuju informacije. Također, provođenje mjera

usmjerenih prema sigurnosti žena i njihovom osnaživanju ključno je koliko i procesuiranje i sankcioniranje nasilnika. „Povjerenik za zaštitu ravnopravnosti kontinuirano ukazuje na vezu između rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije kao posljedice nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena”, kazala je povjerenica Janković. Kada govorimo o teškom položaju žena, o njihovoj potčinjenosti, diskriminaciji, nejednakom položaju, gdje treba posebno naglasiti ekonomski aspekt, uloga medija predstavlja jedan od krucijalnih faktora pri oblikovanju javnog mišljenja, posebno među mladima. Mediji treba da stave akcent na društvo i pitanje zašto „mi“, kao društvo, ne reagiramo u skladu sa ovlaštenjima, a ne da se postavlja pitanje o krivici žene. Zemlje Zapadnog Balkana moraju da djeluju ujedinjeno, pa je, stoga, regionalna saradnja ključna. Istraživanja pokazuju da žene ne prijavljuju nasilje zbog straha od nasilnika, zbog stida, te da se plaše osude okoline, kao i zbog finansijskih razloga.

Alicia Herbert OBE, direktorica za obrazovanje, rod i ravnopravnost pri Kancelariji za vanjske i

poslove Commonwealtha i specijalna izaslanica za rodnu ravnopravnost Ujedinjenog Kraljevstva, istakla je da je pitanje rodne ravnopravnosti i nasilja nad ženama prioritet za britansku vladu. Svakog sata širom svijeta bude ubijeno pet žena/ djevojčica. „Rodno zasnovano nasilje ugrožava živote i dobrobit djevojčica i žena, sprečavajući ih da ostvare prilike koje su ključne za njihovu slobodu i razvoj: obrazovanje, zdravstvena zaštita i rad. Unapređenje rodne ravnopravnosti i sprečavanje rodno zasnovanog nasilja nisu samo ispravna stvar koju treba da postignemo već su

se Ujedinjeno Kraljevstvo bori protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad ženama.

Treba, svakako, biti svjestan i činjenice koliko „globalne krize“ poput COVID-a i rata u Ukrajini djeluju na rodno zasnovano nasilje i nasilje nad ženama. U posljednjih nekoliko godina žene se suočavaju s posljedicama međunarodnog sukoba koji su započeli muškarci. Na primjer, u ratu u Ukrajini vidjeli smo brojne priče o ukrajinskim ženama koje su silovali ruski vojnici. U Afganistanu talibani

**Alicia Herbert OBE, direktorica za obrazovanje, rod i ravnopravnost
pri Kancelariji za vanjske i poslove Commonwealtha i specijalna
izaslanica za rodnu ravnopravnost Ujedinjenog Kraljevstva**

i temelj svih zdravih demokratija i ekonomija. Današnji forum je važna prilika da razvijemo naše kolektivno znanje o odgovornosti za adresiranje rodno zasnovanog nasilja, što je važan dio procesa stvaranja sigurnije budućnosti za žene i djevojčice svuda u svijetu. Ujedinjeno Kraljevstvo je čvrsto posvećeno postizanju prava žena i djevojčica i zahtijevamo pravdu za žrtve rodno zasnovanog nasilja”, kazala je Alicia Herbert OBE. U nastavku svog govora Alicia Herbert OBE izložila je način na koji

su uveli mjere prema kojima žene više nemaju pravo na obrazovanje i zapošljavanje. Tražeći rješenja u borbi za rodnu ravnopravnost, te protiv nasilja nad ženama, Ministarstvo odbrane Velike Britanije je 2021. godine pokrenulo *Joint Service Publication on Human Security in Defence* koja formalizira potrebu za rodnom osjetljivošću. Pored toga, Kancelarija za vanjske i poslove Commonwealtha and Development već deset godina vodi Inicijativu za sprečavanje seksualnog nasilja u sukobima. Ta inicijativa je

pomogla žrtvama seksualnog nasilja u sukobu da dobiju podršku koja im je potrebna zbog traume koju su doživjele. Također, Ministarstvo vanjskih poslova Ujedinjenog Kraljevstva je pokrenulo novi Nacionalni akcioni plan Ujedinjenog Kraljevstva za mir i sigurnost žena. Taj akcioni plan je predstavio viziju Ujedinjenog Kraljevstva o tome kako će se „prevazići jaz“ između riječi i djela u odnosu na ulogu žena u međunarodnom sukobu. Akcioni plan će biti na snazi od 2023. do 2027. godine.

Predsjednica Evropskog suda za ljudska prava, Siofra O’Leary, je istakla da je ravnopravnost spolova cilj Evropskog suda za ljudska prava, te da alate za jednakost i nediskriminaciju treba tražiti u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Potrebno je promijeniti svijest, stavove i navike društva kao cjeline. „Osvjetljavajući potrebu da se ozbiljnije bavimo predrasudama, diskriminacijom i nasiljem nad ženama i djevojčicama u našim društvima, što je, ujedno,

i cilj ovog pravosudnog foruma, približavamo se ostvarivanju rodne ravnopravnosti. U stvari, ne možete promijeniti stanje, a da ga prethodno niste imenovali i razumjeli. Napredak ne zavisi samo od zakona – iako je zakon snažan alat – već i od onih koji se zalažu za promjene i koji nastoje da unaprijede tradicije, stavove i navike dok razvijaju i primjenjuju zakone“, kazala je predsjednica Evropskog suda za ljudska prava prilikom otvaranja Foruma.

Predsjednica Evropskog suda za ljudska prava je dalje istakla da u borbi protiv rodne neravnopravnosti i nasilja nad ženama moramo da koristimo sve dostupne zakonske alate, te da treba, s obzirom na ograničen fokus člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava, da crpimo snagu i iz zakona Suda pravde Evropske unije (CJEU). Ona je navela slučaj *KONSTANTIN MARKIN V. RUSIJA*^[62] koji pokazuje da žene i muškarci mogu osporiti tradiciju. U slučaju *TAPAYEVA I DRUGI*

Siofra O’Leary, predsjednica Evropskog suda za ljudska prava

[62] *Konstantin Markin protiv Rusije*, predstavka broj 30078/06, presuda od 22. marta 2012. godine.

V. RUSIJA^[63] majka se žalila na to da joj je trebalo predugo vremena da se ponovo spoji sa kćerkama koje je kidnapovao njihov djed po ocu. Razmatrajući član 8, Sud je morao utvrditi da li su u posebnim okolnostima slučaja nacionalne vlasti preduzele sve potrebne mjere koje su se od njih razumno mogle očekivati da olakšaju ponovno spajanje djece sa majkom. U nastavku svog izlaganja Siofra O’Leary je navela veliki broj slučajeva koji su se našli pred ESLJP, a koji predstavljaju očigledne pokazatelje rasprostranjenosti rodne neravnopravnosti. Međutim, ona je navela da ni član 14, ni Protokol broj 12, nisu proizveli čvrstu sudsку praksu koja vodi sistemskom osnaživanju i učešću žena.

Ivana Jelić, sutkinja Evropskog suda za ljudska prava, osvrnula se na „Osmanov test“, koji nam govori o tome da se činjenice moraju objektivno ispitati u trenutku postojanja prijetnje, te da je pozitivna obaveza prekršena samo ako su nadležni organi u tom trenutku znali, ili su trebali znati da je prijetnja „životu“ stvarna i neposredna. Najveći broj vodećih slučajeva u kojima je „Osmanov test“ analiziran i primijenjen u zemlji, te u Strazburu, uključivao je član 2 (za razliku od člana 3) i proizašao je iz specifičnih samostalnih incidenata koji su direktno doveli do smrti žrtava. Drugim riječima, ukoliko postoje nasilje u porodici i opasnost za članove porodice, vlasti moraju da preduzmu preventivne

Panel 1 – Institucionalni odgovor na femicid i rodno zasnovano nasilje i pozitivne supstantivne obaveze na osnovu čl. 2, 3, 8. i 14. EKLJP

Prva panel-diskusija bila je posvećena institucionalnim odgovorima na femicid i rodno zasnovano nasilje, te pozitivnim supstantivnim obavezama na osnovu čl. 2, 3, 8. i 14. EKLJP. Mirjana Lazarova-Trajkovska, sutkinja Vrhovnog suda Sjeverne Makedonije i bivša sutkinja ESLJP, te ujedno i moderatorka ovog panela, istakla je da fokus treba staviti na to kako institucije treba da se bore protiv rodno zasnovanog nasilja.

mjere, uključujući dokumentiranje tog rizika. Također, pri procjeni rizika treba uzeti u obzir specifične okolnosti slučaja. Kada govorimo o EKLJP, treba naglasiti da čl. 2, 3. i 8. uključuju prijetnje po život, fizičko i seksualno nasilje, psihičko zlostavljanje, uznemiravanje, odnosno sve što može i što bi moglo uzrokovati patnju i poniženje. Forum je, također, vrlo jasno poslao poruku da vlasti moraju djelovati brzo i efikasno,

te da je odgovor vlasti koji stigne prekasno neefikasan. U slučaju *A I B v. GRUZIJA*^[64] možemo vidjeti da vlast nikako nije reagirala, odnosno da je država propustila da sprječe ciklus nasilja.

Ioannis Ktistakis, sudija Evropskog suda za ljudska prava, naglasio je da efikasan i precizan krivični okvir u kojem se naglašava potreba da što više zemalja usvoji zakone o nasilju i seksualnom uznenemiravanju treba da bude jedan od načina borbe protiv nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja. Drugi način borbe je bolja implementacija zakona. Također, države moraju da usvoje posebne definicije rodno zasnovanog nasilja. Navedeni su primjeri Kipra i Malte, koji imaju vrlo precizne definicije femicida.

„Nasilje nad ženama je prisutno svuda i predstavlja ozbiljno kršenje ljudskih prava. U našim sredinama to je posebno izraženo i zastupljeno. Pravosudni sistem je osnovna komponenta da bi se postigle pravda i odgovornost za zločine počinjene prema ženama. Međutim, da bi pravosuđe bilo efikasno,

svi uključeni moraju imati znanje i razumijevanje za ključne društvene obrasce rodno zasnovanog nasilja i njegovog porijekla. Ovaj forum je važan dio naših napora u tom procesu”, kazao je Robert Spano, predsjednik Odbora pokrovitelja Mreže sudija i sutkinja posvećenih jačanju rodne ravnopravnosti u zemljama Zapadnog Balkana i bivši predsjednik Evropskog suda za ljudska prava. Robert Spano je istakao da član 14. EKLJP ne smije da se posmatra i da se koristi pojedinačno, već mora da se poveže sa drugim odredbama. Također, mora se koristiti kao pomoć da bi se ublažile slabosti Protokola broj 12.

O temi drugog panela „Procesne obaveze na osnovu čl. 2, 3, 8. i 14. EKLJP da se provedu istraga i sudski postupak i da se kazne femicid i rodno zasnovano nasilje“ razgovarali su Ledi Bianku, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i bivši sudija Evropskog suda za ljudska prava, Erik Wennerström, sudija Evropskog suda za ljudska prava, Saadet Yüksel, sutkinja Evropskog suda za ljudska prava, i Kateřina Šimáčková, sutkinja Evropskog suda za ljudska prava.

Panel 2 - Procesne obaveze na osnovu čl. 2, 3, 8. i 14. EKLJP da se provedu istraga i sudski postupak i da se kazne femicid i rodno zasnovano nasilje

[64] *A I B protiv Georgije*, predstavka broj 73975/16, presuda od 10. maja 2022. godine.

Sudija Ledi Bianku je podsjetio na to da su *Committee on Woman's Right and Gender Equality* (FEMM) i *Committee on Civil Liberties* (LIBE) 25. januara 2023. usvojili zajednički privremeni izvještaj o pristupanju EU Istanbulskej konvenciji. Na plenarnoj sjednici održanoj 14. februara 2023. godine raspravljaljao se o izvještaju i značajna većina ga je usvojila. Tekst poziva na ratifikaciju EU, te poziva države članice koje ga nisu ratificirale da to učine bez odgađanja i ohrabruje nacionalne vlasti da usvoje mјere za borbu protiv dezinformacija o Konvenciji.

Učesnici ovog panela su se složili sa sutkinjom Saadet Yüksel u tome da države imaju obavezu da stvore institucionalni okvir koji će ozbiljno shvatiti rodno zasnovano nasilje. Njegovo iskorjenjivanje zahtijeva da se rodno zasnovano nasilje prizna kao fundamentalno. Obaveza države jeste da ima adekvatan pravni okvir koji pruža zaštitu i organi vlasti moraju usvojiti mјere u krivičnom pravu, te nasilje u porodici ocijeniti kao nasilje prema ženama. Ne treba naglašavati da vlasti moraju djelovati brzo, efikasno i detaljno. Važnost brze istrage i detaljnog sudskog postupka ima krucijalni značaj. U slučaju *OPUZ V. TURSKA*^[65] - član 14. u vezi sa čl. 2. i 3 – Sud je primijetio da je, prema relevantnim pravilima i principima međunarodnog prava koje je prihvatio veliki broj država, propust – čak i nemjeran – države da zaštitи žene od nasilja u porodici doveo do kršenja njihovog prava na jednaku zaštitu. Izvještaji Advokatske komore Diyarbakira (grada u Turskoj) i Amnesty International-a, koje Vlada nije osporila, pokazuju da se najveći broj prijavljenih žrtava nasilja u porodici desio u mjestu u kojem je podnositelj predstavke živio u relevantno vrijeme. Sve žrtve su bile žene, veliki broj njih je bio kurdskega porijekla, bile su nepismene, ili su imale

nizak nivo obrazovanja i općenito nisu imale nezavisan izvor prihoda. Izvještaji su, također, ukazivali na to da su vlasti tolerirale nasilje u porodici i da dostupni pravni lijekovi nisu efikasno funkcionirali. Policijski službenici nisu istraživali pritužbe, već su nastojali da preuzmu ulogu posrednika, pokušavajući uvjeriti žrtve da se vrati kući i da odustanu od pritužbi. Kašnjenja u izdavanju i uručivanju zabrana bila su česta, a takve postupke sudovi su tretirali kao oblik brakorazvodne parnice. Počinjocima nasilja u porodici nisu izrečene kazne odvraćanja, koje su bile ublažene na osnovu običaja, tradicije ili časti. U ovom slučaju Sud je priznao da odgovor države na rodno zasnovano nasilje može biti diskriminatorski prema ženama.

Sudija Erik Wennerström je podcrtao da su, prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, vlasti dužne da izvrše sveobuhvatnu procjenu kako bi utvrdile nivo rizika s kojim se suočava potencijalna žrtva nasilja u porodici i nasilja zasnovanog na spolu prije nego što odrede koju radnju treba da preduzmu. Nalaganje da se provede standardizirana procjena rizika zasnovana na dokazima, na eksperiskim istraživanjima, mogao bi biti jedan od metoda za ispunjavanje ovog standarda sveobuhvatnosti. I sudije moraju da ulažu stalne napore kako bi svoje znanje održale ažurnim, u smislu korištenja najbolje prakse i evoluiranog kriminalističkog istraživanja o faktorima relevantnim za procjenu rizika i potrebnim standardima istrage. Također, naveo je da sudije Evropskog suda za ljudska prava moraju pratiti razvoj najbolje prakse. U nastavku navodimo neke primjere korisnih resursa: Grevio izvještaji^[66], Srpski izvještaj^[67], Evropski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)^[68], izvještaji UN kao npr. Izvještaj specijalnog izvjestitelja UN o ubistvima žena i djevojčica.

[65] *Opuz protiv Turske*, predstavka broj 33401/02, presuda od 9. juna 2009. godine.

[66] <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/grevio>

[67] <https://rm.coe.int/executive-summary-and-recommendations-in-serbian/pdfa/16809987cb>

[68] https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/european-institute-gender-equality-cige_hr

Nastrojeći da se suzbije problem porodičnog nasilja i rodno zasnovanog nasilja, pored zakonodavne strane, mora se posegnuti za velikim brojem različitih mjera. Procesni teret za održavanje krivične prijave je na državi, ali su potrebne i druge mjere: obuka, senzibiliziranje službenika, poboljšanje razumijevanja onoga što može doprinijeti ponovnoj viktimizaciji i kako je izbjegići, potreba za kontinuiranim procesom obuke kako bi se educirali oni koji rade sa žrtvama i osigurao njihov odgovarajući tretman, te kako bi se poboljšali njihovo znanje i nivo osjetljivosti.

S druge strane, Kateřina Šimáčková, sutkinja Evropskog suda za ljudska prava, fokus je stavila na protek vremena i zastarjelost u krivičnim i građanskim postupcima. Žrtve prijavljuju zločin tek nakon proteka dužeg vremenskog perioda. Svrha zastarjelosti rokova treba da se ogleda u omogućavanju pravne sigurnosti, zaštiti tužene od zakašnjelog potraživanja i da spriječi nepravdu koja može nastati kada dokazi više ne budu dostupni. Međutim, u primjeni proceduralnih pravila domaći sudovi moraju izbjegavati pretjerani formalizam i pretjeranu fleksibilnost.

Potrebno je uzeti u obzir činjenične elemente i pravilno odrediti datum od kojeg treba započeti računanje rokova. „U rješavanju pritužbi i istraga o seksualnom i rodno zasnovanom nasilju vlasti moraju izbjegavati pretjerani formalizam, kao i pretjeranu fleksibilnost. Proceduralne prepreke, kao što je rigidna primjena zastarjelosti, ne smiju da se koriste kako bi se osujetilo pravo na djelotvornu zaštitu i pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudovima. U kontekstu seksualnog i rodno zasnovanog zlostavljanja potreban je fleksibilniji i osjetljiviji pristup kako bi se osiguralo da proceduralne barijere ne ometaju meritum predmeta”, rekla je Kateřina Šimáčková, sutkinja Evropskog suda za ljudska prava.

Nakon završenog panela 2, Kosana Beker, direktorkica Programa FemPlatza, predstavila je Regionalnu studiju o femicidu.

Kosana Beker je naglasila da ne postoji jedinstvena definicija femicida, ali da je treba prepoznati u slučajevima i, u konačnici, imenovati. Jedan od ključnih problema jeste što teorija i praksa još nisu usklađene. Uzevši u obzir

Kosana Beker, programska direktorka, FemPlatz

zemlje Zapadnog Balkana, samo u Sjevernoj Makedoniji femicid je posebno krivično djelo, uvedeno u zakone u martu 2023. godine. U ostalim zemljama postoji samo ubistvo, koje je podijeljeno u tri vrste: ubistvo, kvalifikovano (teško) ubistvo, privilegovano ubistvo, a femicid treba smatrati kvalifikovanim/teškim oblikom ubistva. Također, rodno zasnovane motivacije nisu prepoznate, historija prethodnog nasilja obično nije utvrđena. Prisutan je pristup usredstvijen na počinioca, te nedostatak podataka o žrtvama. U prilog žrtvama ne ide ni činjenica da je trenutno blaga kaznena politika zbog kvalifikacije krivičnog djela, rodnih stereotipa i predrasuda, te olakšavajućih i otežavajućih okolnosti.

Preporuke:

- ▶ femicid kao posebno krivično djelo,
- ▶ uspostavljanje nacionalnog sistema za prikupljanje podataka i unapređenje pravosudnih baza podataka,
- ▶ razviti smjernice o tome kako „obraditi“ ovakve slučajeve,

- ▶ kontinuirana obuka za pravosuđe, regionalna razmjena znanja i prakse u pravosuđu.

Posljednji treći panel prvog dana Foruma bio je posvećen kaznenoj politici u vezi sa femicidom i rodno zasnovanim nasiljem. Osim moderatorke Kosane Beker, panelu su prisustvovali Maja Raičević, direktorica Centra za ženska prava, Lejla Konjić-Dragović, sutkinja Suda BiH, i Risto Bojadziski, javni tužilac u Višem javnom tužilaštvu u Sjevernoj Makedoniji.

„Zakonodavstvo BiH ne poznaje definiciju femicida i nisam sigurna da bi zakon o femicidu pomogao u boljem procesuiranju ubistava žena“, napomenula je sutkinja Konjić-Dragović. „Zakonodavstvo se poboljšava, ali implementacija uvijek izostaje.“ Treba kontinuirano podizati svijest o žrtvama i njihovom statusu i potrebno je bolje procesuiranje počinilaca. Osnovni razlozi zbog kojih se dešava zločin jesu društveni i kulturni i treba se fokusirati na prevenciju, procjenu rizika i zaštitne mjere. U Crnoj Gori se već tri godine radi na prijedlozima za izmjenu

Panel 3 - Kaznena politika u pogledu femicida i rodno zasnovanog nasilja

i dopunu Krivičnog zakona u koji se planira uključiti i pojam femicida. Mi ovdje razmijemo da je femicid ubistvo žene, jer je žena, i o tome pričamo na ovim forumima. Međutim, sudska praksajetradicionalnainedispecifičnostirodno zasnovanog nasilja uprkos svim međunarodnim konvencijama“, istakla je Maja Raičević. Počinilac osuđen na kaznu zatvora od 12 godina za teško ubistvo u praksi provede osam godina u zatvoru. Član 220. Krivičnog zakona Crne Gore će biti izmijenjen i djela nasilja nad ženama će se kvalifikovati na različite načine, što će povlačiti strožije kazne. U Sjevernoj Makedoniji femicid je uveden u zakone kao teško ubistvo za koje je propisana kazna zatvora od najmanje 10 godina. Također, njihovo zakonodavstvo propisuje kaznu zatvora i za prijetnje fizičkim ozljedama. Javni tužilac Bojadziski smatra da je jedan od većih problema što žrtve vrlo često odustanu od postupka nakon što prijave nasilje, te ističe da je važna obuka sudija i tužilaca. „Studija urađena u Srbiji je pokazala da je femicid kategorisan kao normalno ubistvo, a jedan od tri slučaja femicida završi samoubistvom počinjocu. Poražavajuća je činjenica da se kao olakšavajući faktori uzimaju okolnosti poput učešća u ratu 1990-ih, dijabetes, godine počinjocu, radno mjesto (bio nastavnik u srednjoj školi), ljubomora i slično“, navela je Kosana Beker. Na kraju ovog panela učesnici su se složili da su obrazovanje i obuke najvažniji. Profesionalizam u ovoj oblasti svima bi pomogao

da bolje procesuiraju te slučajeve u pravnom smislu.

Drugi dan Foruma „Rodna ravnopravnost i Zapadni Balkan“ počeo je predstavljanjem ciljeva i vizije Mreže GCJ. O tome je govorila Biljana Braithwaite, koja je istakla da Mreža GCJ podržava i osnažuje sudske i ženske sudske službe širom regiona da unaprijede rodnu ravnopravnost i zaštitu prava žena na Zapadnom Balkanu. Predstavljanje projekta i ciljeva Mreže GCJ izložila je Sabina Đapo, menadžerica projekta „Jednakost i borba protiv rodno zasnovanog nasilja i femicida na Zapadnom Balkanu“. Sabina Đapo je naglasila da je cilj projekta pristup pravdi za sve žrtve i preživjele rodno zasnovanog nasilja putem boljeg razumijevanja rodnih pitanja u pravosuđu zemalja Zapadnog Balkana. Projekt je počeo u januaru 2023. godine i trajat će naredne tri godine. Izloživši glavne ciljeve ovog projekta, ključne motive, projektne aktivnosti i resurse, Sabina Đapo je, također, naglasila nedostatak vjerodostojnih podataka o slučajevima rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad ženama.

Nakon predstavljanja ciljeva projekta, učesnici Foruma su podijeljeni u dvije grupe kako bi diskutovali o ključnim problemima kojima bi mogla da se bavi Mreža GCJ te o aktivnostima, strukturi i mehanizmima koje bi Mreža GCJ mogla da uvede radi rješavanja problema.